

WYTWARZANIE WARSTW POROWATYCH PRZY UŻYCIU MIKROSPAWANIA

Streszczenie

Celem pracy było zapoznanie się z metodą mikrospawania opornościowo-impulsowego oraz zaznajomienie się z właściwościami i mikrostrukturą porowatych warstw wierzchnich.

Został również dokonany dobór materiału podłoża stali S235JR oraz materiałów napawanych, którymi były pasty wykonane z oleju silikonowego oraz mieszanin proszków żelaza: NC 100.24, ASC 100.29, Distaloy SE z tlenkiem żelaza (Fe_2O_3) i miedzią (Cu).

Po przygotowaniu materiałów nastąpił dobór właściwych parametrów mikrospawania. W celu wytworzenia porowatej warstwy wierzchniej na stali zastosowano napawanie metodą mikrospawania opornościowo-impulsowego z wykorzystaniem urządzenia do mikrospawania WS7000S firmy SST France & Vision Lasertechnik.

WSTĘP

Wytwarzanie porowatych warstw wierzchnich jest stosunkowo mało rozwiniętą dziedziną inżynierii warstwy wierzchniej. Uzyskanie takich warstw nastręcza wielu problemów technologicznych i materiałowych [1,2]. Metody pozwalające na uzyskanie akceptowalnych powłok porowatych opierają się głównie na metodach łączenia gotowych elementów porowatych. Autorzy [3] przedstawili możliwości połączenia folii metalowej podłoża i pianki na bazie Fe przy użyciu lasera ND:YAG. Inną metodę opisano w publikacji [4], w której autor jako cel eksperymentu założył zbadanie techniki wytwarzania porowatych metalowych pianek przez redukcję tlenków metalu podczas spiekania na elemencie, stanowiącym podstawę wytwarzanej warstwy. W pracy [5] celem autorów było scharakteryzowanie mikrostruktury mikroporowatej warstwy wierzchniej i jej adhezji do podłoża ze stopu Ti-6Al-7Nb, wykonanej metodą utleniania mikrołukiem elektrycznym w elektrolicie, zawierającym $(CH_3COO)_2CaH_2O$ i Na_3PO_4 . Grubość tej warstwy oscylowała w granicach kilku mikrometrów. Każda z opisanych metod pozwala na tworzenie innych geometrii i grubości warstw porowatych.

W dalszej części została przedstawiona nowa metoda wytwarzania warstwy porowatej przy użyciu mikrospawania [6,7] opornościowo-indukcyjnego i późniejszej redukcji składników warstwy (mieszanki tlenków w osnowie proszku żelaza), w wyniku czego otrzymuje się pory. Wg Ashby'ego [1] taki sposób wytwarzania materiału porowatego można klasyfikować jako odmianę tzw. „space holder method” – wytwarzania porów na skutek usuwania wypełniacza, po którym zostaje por. Warstwa została przygotowana według sposobu, opisanego w polskim opisie patentowym nr 199720 [8], co pozwala na komponowanie nieregularnych struktur komórkowych z porów otwartych lub zamkniętych. Zakres porowatości zależy silnie od użytych materiałów, rozmiaru cząstek i rodzaju użytego materiału. Jednak kluczowy wpływ na porowatość ma stosunek ilości proszku tlenku metalu oraz ilości proszku metalu matrycy, który jest podstawową strukturą wytwarzanych spieków [9].

1. WYBÓR MATERIAŁU PODSTAWOWEGO I NAPAWANEGO

Materiały wykorzystywane w eksperymentach są szeroko wykorzystywane do wytwarzania elementów maszyn i urządzeń [10,11]. Jako materiał podłoża zastosowano stal gatunku S235JR.

Jako materiał napawany zostały użyte pasty wykonane z mieszaniny oleju silikonowego i:

- proszku żelaza NC 100.24,
- proszku żelaza ASC 100.29,
- proszku Distaloy SE.

Ponadto do proszków zostały dodane inne materiały takie jak: proszek tlenku żelaza Fe_2O_3 oraz proszek miedzi Cu. Domieszki te zostały wprowadzone w celu uzyskania jak największej porowatości materiału.

1.1. Materiał podstawowy stal S235JR

Stal S235JR jest stalą niestopową konstrukcyjną ogólnego przeznaczenia. Jest to stal spawalna, która cechuje się bardzo dobrą skrawalnością. Stal ta stosowana jest na konstrukcje spawane, nośne i obciążone dynamicznie, ponadto, stal ta jest stosowana na inne elementy maszyn i urządzeń.

Tab. 1. Właściwości stali konstrukcyjnej S235

Oznaczenie wg EN 10025-2	Stare oznaczenie	Re [MPa]	Rm [MPa]	HB	A ₅ [%]
S235JR	St4	235	410	140	21-24

Tab. 2. Skład chemiczny stali S235JR

S235JR – skład chemiczny [%]						
C dla grubości nominalnych [mm]		Mn	Si	P	S	N
<16	16-40					
0,17	0,2	1,4	-	0,045	0,045	0,009

2. PROCES MIKROSPAWANIA OPORNOŚCIOWO-IMPULSOWEGO WYKORZYSTANY DO WYTWORZENIA POROWATEJ WARSTWY WIERZCHNIEJ NA STALI

Eksperyment polegał na wykonaniu porowatej warstwy wierzchniej na bazie Fe na blaszce stalowej. Na blachę ze stali gatunku S235JR zostały napawane 3 różne pasty, mieszaniny oleju silikonowego z:

- proszkiem ASC 100.24,
- proszkiem ASC 100.29,
- proszkiem Distaloy SE.

Dla uzyskania dobrego połączenia, niezbędne było gruntowne przygotowanie powierzchni. Materiał podłoża został mechanicznie

oczyszczony z pozostałości tlenkowych i odtłuszczony, także w miejscu podłączenia przewodu masowego.

Z punktu widzenia technologii mikronapawania bardzo istotny jest odpowiedni dobór parametrów, ponieważ:

- odpowiednia intensywność pozwala na osiągnięcie optymalnej jakości spawu,
- zbyt słaba intensywność może spowodować jedynie przyklejenie materiału, a nie jego trwałe przyspawanie,
- zbyt silna intensywność powoduje deformacje i uszkodzenia materiałów nanoszonych oraz uszkodzenie elektrody wolframowej i przewodu masowego [12,13].

2.1. Parametry procesu napawania

Proces napawania został wykonany przy użyciu parametrów:

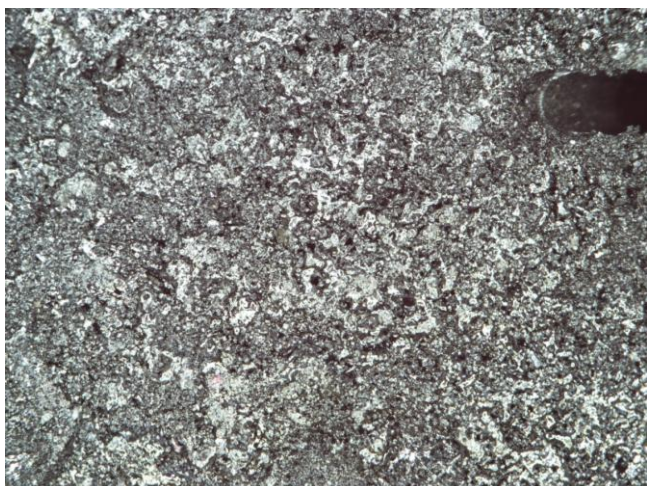
- dla proszku NC 100.24:
  - czas impulsu 7-8 ms,
  - intensywność impulsu 53% mocy;
- dla proszku ASC 100.29:
  - czas impulsu 6-7 ms,
  - intensywność impulsu 65% mocy;
- dla proszku Distaloy SE:
  - czas impulsu 5-6 ms,
  - intensywność impulsu 73% mocy.

Wszystkie parametry zostały dobrane eksperymentalnie. Doświadczenie było przeprowadzane z wykorzystaniem różnych kombinacji parametrów, aż do uzyskania warstw osiągających najlepsze rezultaty w badaniach makroskopowych.

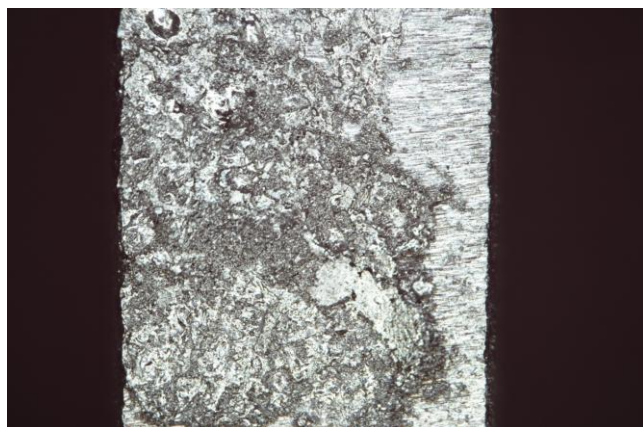
Do napawania została wykorzystana elektroda srebrno-wolframowa o średnicy 5 mm i zaokrąglonej końcówce. Dzięki wysokiej temperaturze topnienia wolframu wynoszącej 3380°C elektroda cechuje się wysoką żywotnością.

2.2. Przebieg procesu napawania

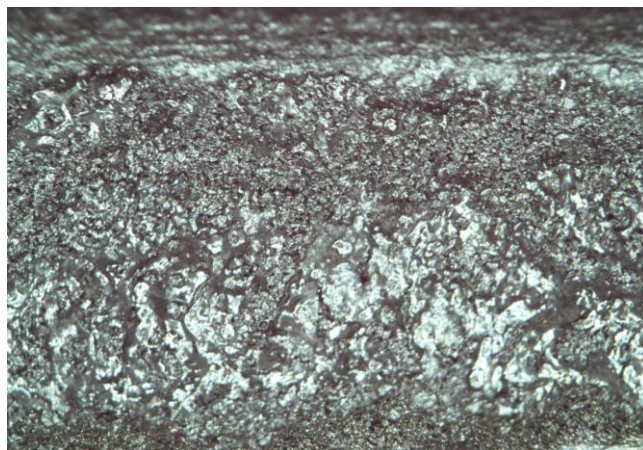
Na blachę nanoszono ciekłą warstwę pasty, a następnie niezbyt mocno dociskając elektrodę „walcowano” – przemieszczano elektrodę wzdłuż naniesionej warstwy pasty. Proces ten powtarzano kilkunastokrotnie, aż do odparowania niemal całego oleju silikonowego z nakładanej mieszaniny. Uzyskana powłoka miała grubość poniżej 1 mm.

Rys. 1. Makrostruktura porowatej warstwy wierzchniej z pasty z proszkiem NC 100.24; powiększenie 20x

Rys. 2 Makrostruktura porowatej warstwy wierzchniej z pasty z proszkiem ASC 100.29; powiększenie 20x

Rys. 3 Makrostruktura porowatej warstwy wierzchniej z pasty z proszkiem Distaloy S; powiększenie 20x

Po wykonaniu powłok fragmenty próbek zostały wycięte na przecinarce ramowej i poddane wygrzewaniu w piecu w temperaturze 1130°C przez okres ok. 45 minut. Proces ten przebiegał w atmosferze zdysocjowanego amoniaku. Po zakończeniu wygrzewania studzenie próbek odbywało się w atmosferze ochronnej, aż do uzyskania temperatury pokojowej. Średnia prędkość chłodzenia wynosiła około 25°C na minutę. Parametry wygrzewania odpowiadają średnim wartościom stosowanym przy produkcji spieków, opartych na materiałach bazujących na proszkach żelaza. Zastosowano także typową atmosferę redukującą, wykorzystywaną przy produkcji elementów spiekanych.

PODSUMOWANIE

Proces mikrosparawania opornościowo-impulsowego przy wykorzystaniu aparatu do mikrosparawania WS7000S, który służy głównie jako urządzenie do naprawy form odlewniczych, można jak się okazało, z powodzeniem stosować również do napawania porowatych powłok na podłożu z blachy stalowej. Proces ten wymaga jednak doboru odpowiednich parametrów mikrosparawania oraz starannego i bardzo dokładnego przygotowania powierzchni materiału podłoża. Powierzchnia ta powinna być wyczyszczona i odtłuszczona oraz pozbawiona wszelkich zanieczyszczeń. Bardzo ważnym elementem jest również zapewnienie dobrego kontaktu z masą, którą również należy wyczyścić i odtłuszczyć. Równie istotne jest odpowiednie przygotowanie pasty służącej do wytworzenia napawanej powłoki. Proszki żelaza (zmieszane uprzednio z dodatkami stopowymi) powinny być bardzo dokładnie i w odpowiednich proporcjach wymieszane z olejem silikonowym.

BIBLIOGRAFIA

1. M.F. Ashby, A.G. Evans, N.A. Fleck, L.J. Gibson, J.W. Hutchinson, H.N.G. Wadley Metal Foams: A Design Guide. Butterworth-Heinemann 2000.
2. DAVIES G.J., ZEHN S.: Review Metallic foams: their production, properties and applications. Journal of Materials science 18 (1983), p. 1899-19116.
3. Depczyński W., Młynarczyk P.: The selected properties of fusion of Fe foam and sheet metal with use of the ND:YAG laser, Journal of Achievements in Materials and Manufacturing Engineering, Tom: 65, Zeszyt: 2, Strony: 68-72.
4. Depczyński W.: Sintering of copper layers with a controlled porous structure. METAL 2014, 23rd International Conference on Metallurgy and Materials, Strony: 1219-1224 Brno WOS: 000350641700201.
5. Moskalewicz T., Kruk A., Kot M., Kayali S., Czyska-Filemonowicz A.: Characterization of microporous oxide layer synthesized on Ti-6Al-7Nb alloy by micro-arc oxidation. Acieves of civil and mechanical engineering, 2014.
6. Ferenc K.: Spawalnictwo. Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa, 2007.
7. Dobranszky J.: The microwelding technologies and their applications. Budapest 2004.
8. Chatys R., Depczyński W., Żórawski W.: Sposób wytwarzania struktur porowatych, Patent RP nr 199720.
9. Depczyński W., Młynarczyk P., Spadło S., Ziach E., Hepner P.: The selected properties of porous layers formed by pulse microwelding technique, METAL 2015, Brno.
10. Per Lindskog: The history of Distaloy. Institute of Materials, Minerals and Mining, Sweden, 2013.
11. Faryj K., Ciał A.: Wytwarzanie spieków z proszku żelaza otrzymanego drogą bezpośredniej redukcji rudy żelaza jako przykład racjonalnego użytkowania surowców mineralnych. Gospodarka Surowcami Mineralnymi, Tom 24, 2008.
12. Instrukcja obsługi mikroszawarki WS70000S.
13. WS Microwelding Machine
<http://rocklinmanufacturingco.com/Resources/PDF/Equipment-Sales-Company-WS-Micro-Welder.pdf> (dostęp: 22.04.2015r.)

Autorzy:

dr inż. **Wojciech Depczyński** – Politechnika Świętokrzyska, Katedra Techniki Komputerowych i Uzbrojenia, Zakład Materiałoznawstwa i Technologii Amunicji, al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7, 25-314 Kielce, wdep@tu.kielce.pl

mgr inż. **Piotr Młynarczyk** – Politechnika Świętokrzyska, Katedra Techniki Komputerowych i Uzbrojenia, Zakład Materiałoznawstwa i Technologii Amunicji, al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7, 25-314 Kielce, p.mlynarczyk@tu.kielce.pl

dr hab. inż. **Sławomir Spadło** prof. PŚK – Politechnika Świętokrzyska, Katedra Techniki Komputerowych i Uzbrojenia, Zakład Materiałoznawstwa i Technologii Amunicji, al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7, 25-314 Kielce, sspadlo@tu.kielce.pl

mgr inż. **Ewelina Ziach** – Politechnika Świętokrzyska, Katedra Techniki Komputerowych i Uzbrojenia, Zakład Materiałoznawstwa i Technologii Amunicji, al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7, 25-314 Kielce, ewelina.ziach@gmail.com

PREPARATION OF POROUS LAYERS USING MICROWELDING

Abstract

The aim of this study was to examine method of resistance microwelding and familiarization with the properties and microstructure of porous surface layers made using this method.

The selection of the substrate material (S235JR steel) and welded materials, which were pastes made of silicone oil and iron powders (NC 100.24, ASC 100.29, Distaloy SE) with Fe₂O₃ and Cu powders addition was made.

After selecting the materials the choice of appropriate microwelding parameters was made.